

Електричні кола трифазного струму

-
- 1. Основні положення*
  - 2. З'єднання зіркою*
  - 3. З'єднання трикутником*
  - 4. Потужність трифазної системи*

1. Основні положення

З метою заощадження електричної енергії під час її транспортування та ефективності її використання у техніці об'єднують низку кіл з незалежними джерелами живлення в одну систему.

Широко використовуються трифазні та шестифазні кола.

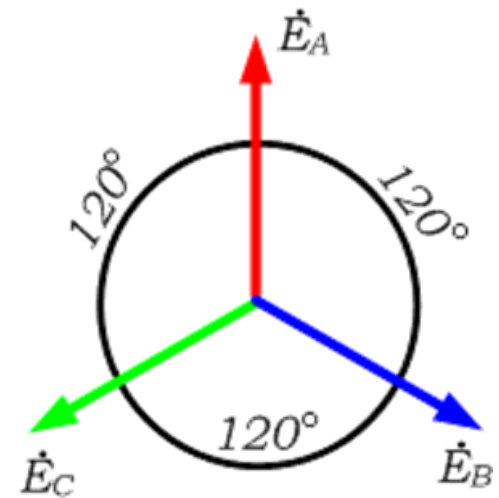
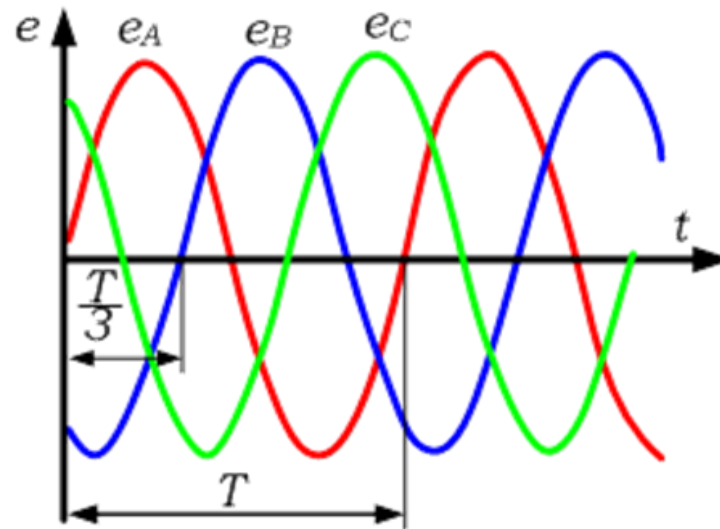
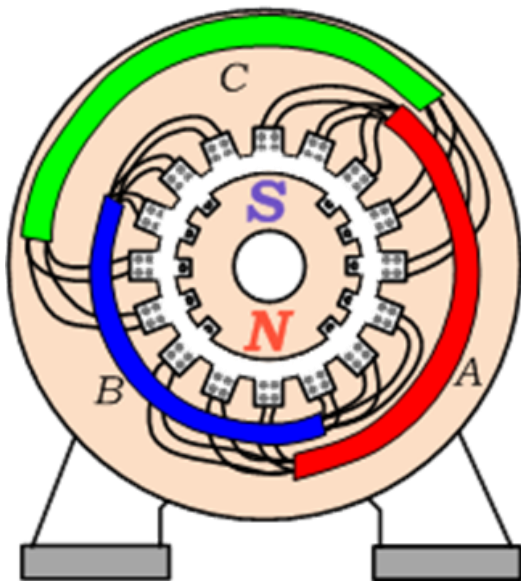
Трифазну систему вперше розробив та впровадив наприкінці XIX ст. М.О. Доліво-Добровольський.

Джерелом енергії у трифазних системах є три обмотки генератора. Обмотки укладаються таким чином, що вони індують змінні ЕРС, які зсунуті на третину періоду.

Доліво-Добровольський Михайл Осипович (1861- 1919) – видатний російський електротехнік, один з засновників техніки трифазного змінного струму

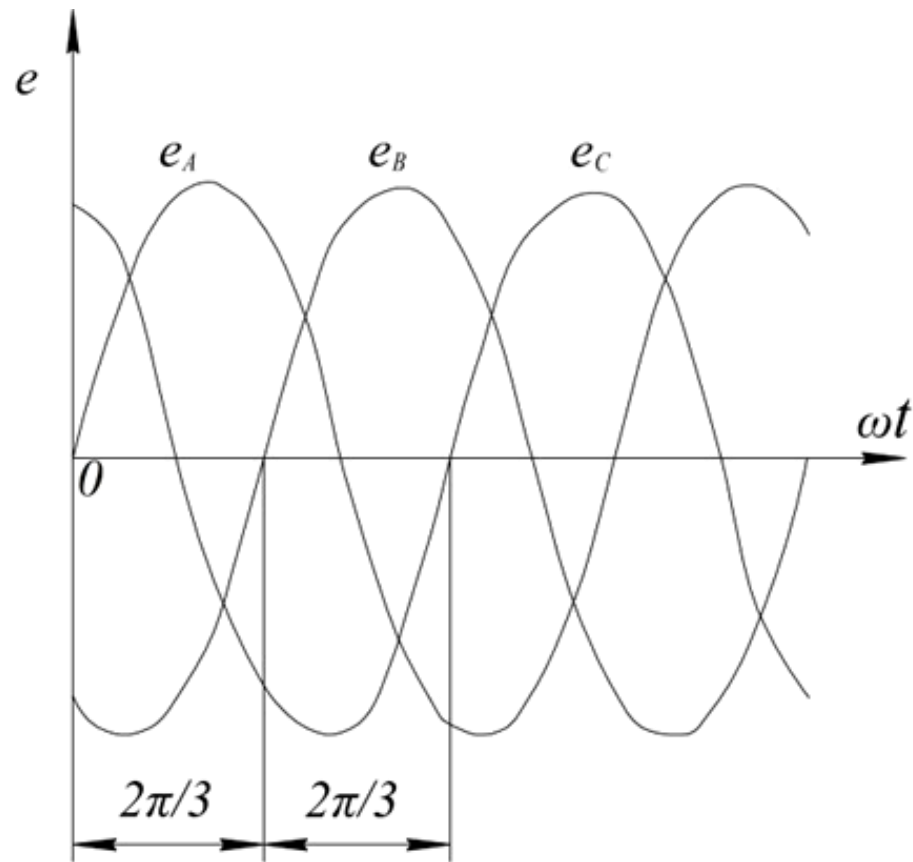
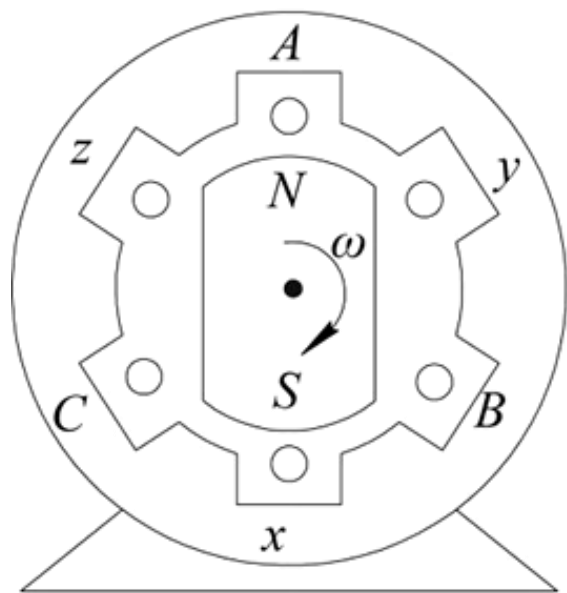
Коло трифазного змінного струму - це сукупність трьох однофазних кіл, в яких одночасно діють три рівні за величиною і зміщені за фазою одна відносно іншої на третину періоду (120°) синусоїдні е.р.с. однакової частоти.

Трифазна система, що має однакові умови в усіх фазах (комплексні опори та амплітуди ЕРС рівні), називається *симетричною*.

При обертанні ротора з рівномірною швидкістю в обмотках фаз статора індуються синусоїдальні ЕРС однакової частоти і амплітуди, але відмінні внаслідок просторового зсуву один від одного по фазі на кут 120° .

*Кожне окреме коло, яке складається з обмотки генератора, двох проводів і споживача, називається **фазою** трифазної системи. Початки обмоток фаз прийнято позначати великими літерами **A, B, C**, а кінці відповідно малими **x, y, z**.*

Існують трипровідна і чотирипровідна системи.

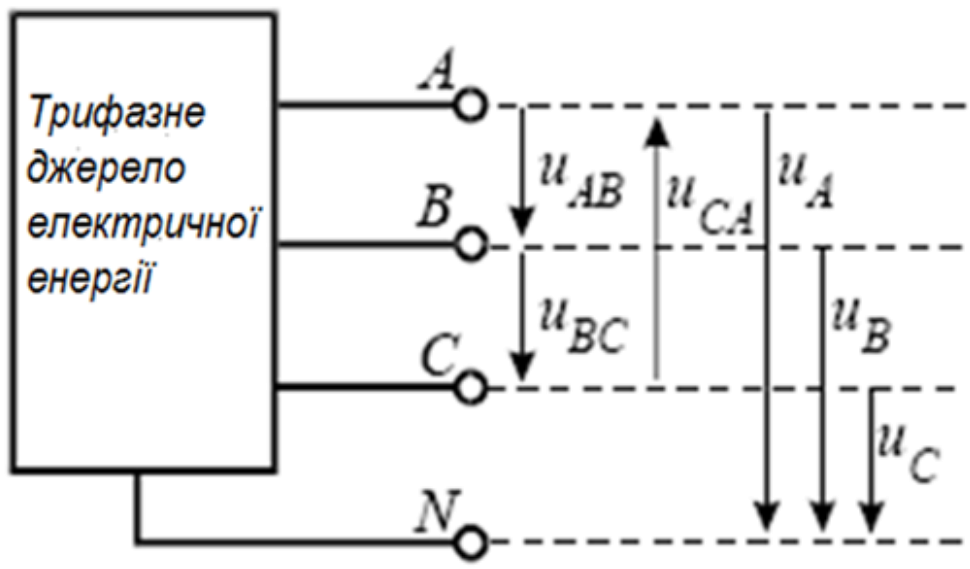
Три проводи, які сполучають генератор змінного струму з споживачами, називаються **лінійними проводами**, або трифазною лінією.

У чотирипровідній системі трифазного струму є дві різні напруги: **фазна і лінійна**.

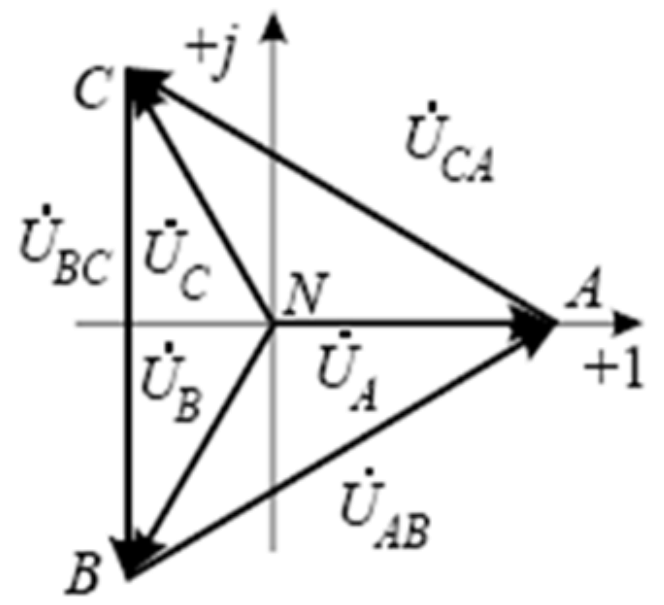
Фазною називається напруга між лінійним і нульовим і проводами U_A, U_B, U_C .

Лінійною називається напруга між двома будь - якими лінійними проводами U_{AB}, U_{BC}, U_{CA} .

a)

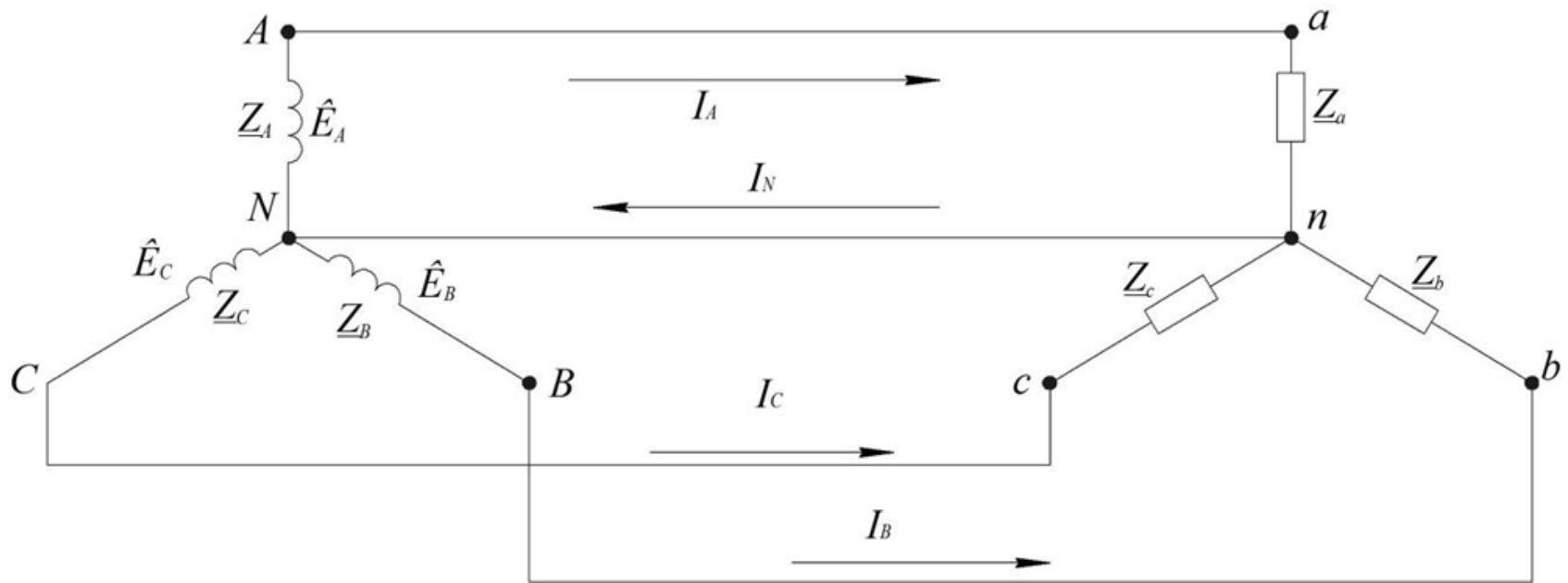

б)

2. З'єднання зіркою

З'єднання, при якому кінці трьох струмоприймачів з опором Z_A , Z_B , Z_C , з'єднані в одну спільну точку, а до їх початків підведена напруга трифазного змінного струму, називається **зіркою** (рис. 4). Кожний із цих однофазних струмоприймачів називають фазою.

Точка з'єднання кінців споживачів називається нейтральною, а провідник, який з'єднує її з нейтральною точкою джерела – нейтральним провідником.

Решту провідників, які з'єднують джерело із споживачем, називають лінійними.

Струми в лінійних провідниках називають лінійними, а струми в струмоприймачах (у фазах) – фазними.

При з'єднанні струмоприймачів зіркою, лінійні струми дорівнюють фазним: $I_{л}=I_{ф}$, а напруги $U_{л}=\sqrt{3}\cdot U_{ф}$ струм в нейтральному провіднику I_N дорівнює геометричній сумі струмів фаз: $I_N = I_A + I_B + I_C$.

При з'єднанні зіркою застосовують трипровідну та чотирипровідну схеми з'єднання. Трифазні приймачі електричної енергії, що мають гарантоване симетричне навантаження, вмикають за трипровідною схемою (тобто без нульового проводу). Типовим навантаженням такого типу є трифазні асинхронні двигуни, що мають симетричне навантаження фаз.

Звичайні однофазні приймачі електричної енергії (побутові прилади, лампи, електричні інструменти, тощо) вмикаються за чотирипровідною схемою (тобто з нульовим проводом).

Нульовий провід забезпечує однакові напруги на приймачах при несиметричному навантаженні. Крім того, можна застосовувати як лінійну, так і фазну напругу на приймачах.

У нейтральний провідник запобіжник не ставлять тому, що при неповній симетрії може виникнути явище «перекосу фаз». Це таке явище, коли в деяких фазах буде підвищена, а у декотрих — знижена напруга. Наявність нейтрального проводу дає змогу уникнути цього явища.

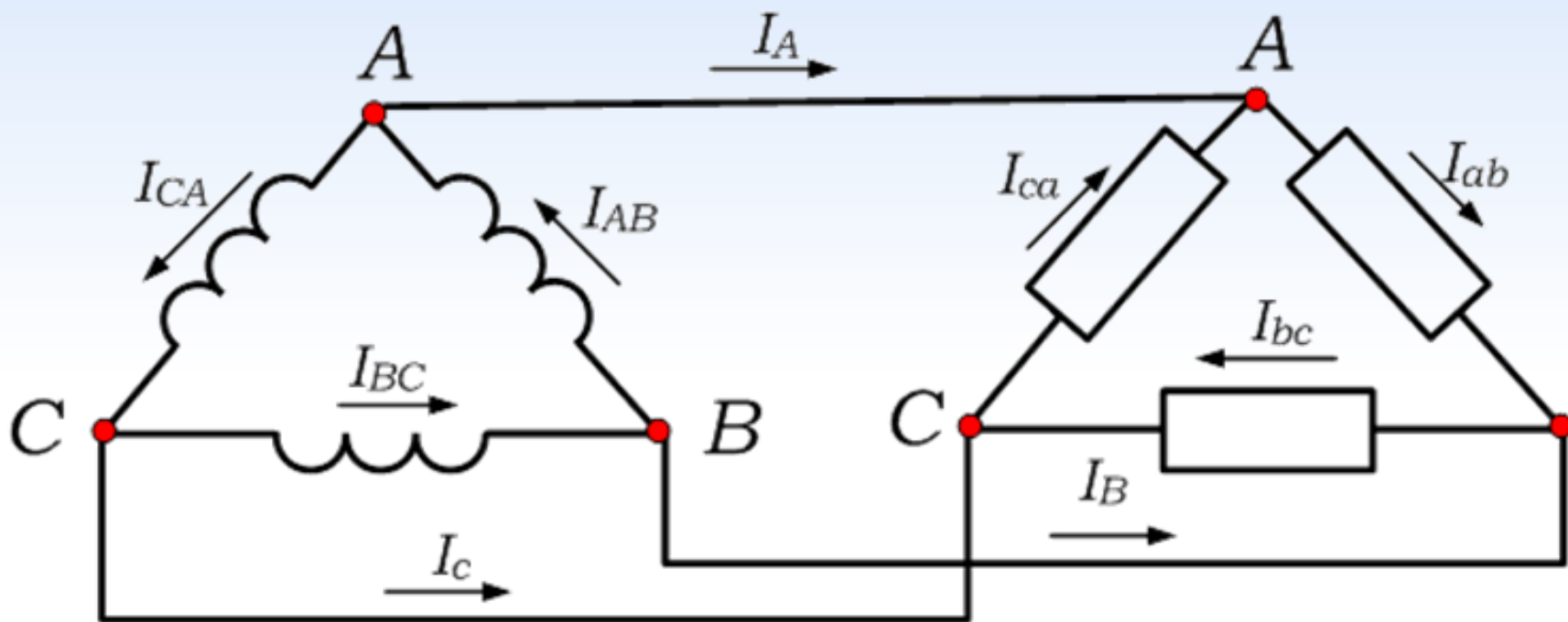
Що ж далі?

3. З'єднання трикутником

Трикутник - це з'єднання, при якому до кінця однієї обмотки приєднується початок іншої, а до вершин утвореного таким чином трикутника підведені лінійні провідники.

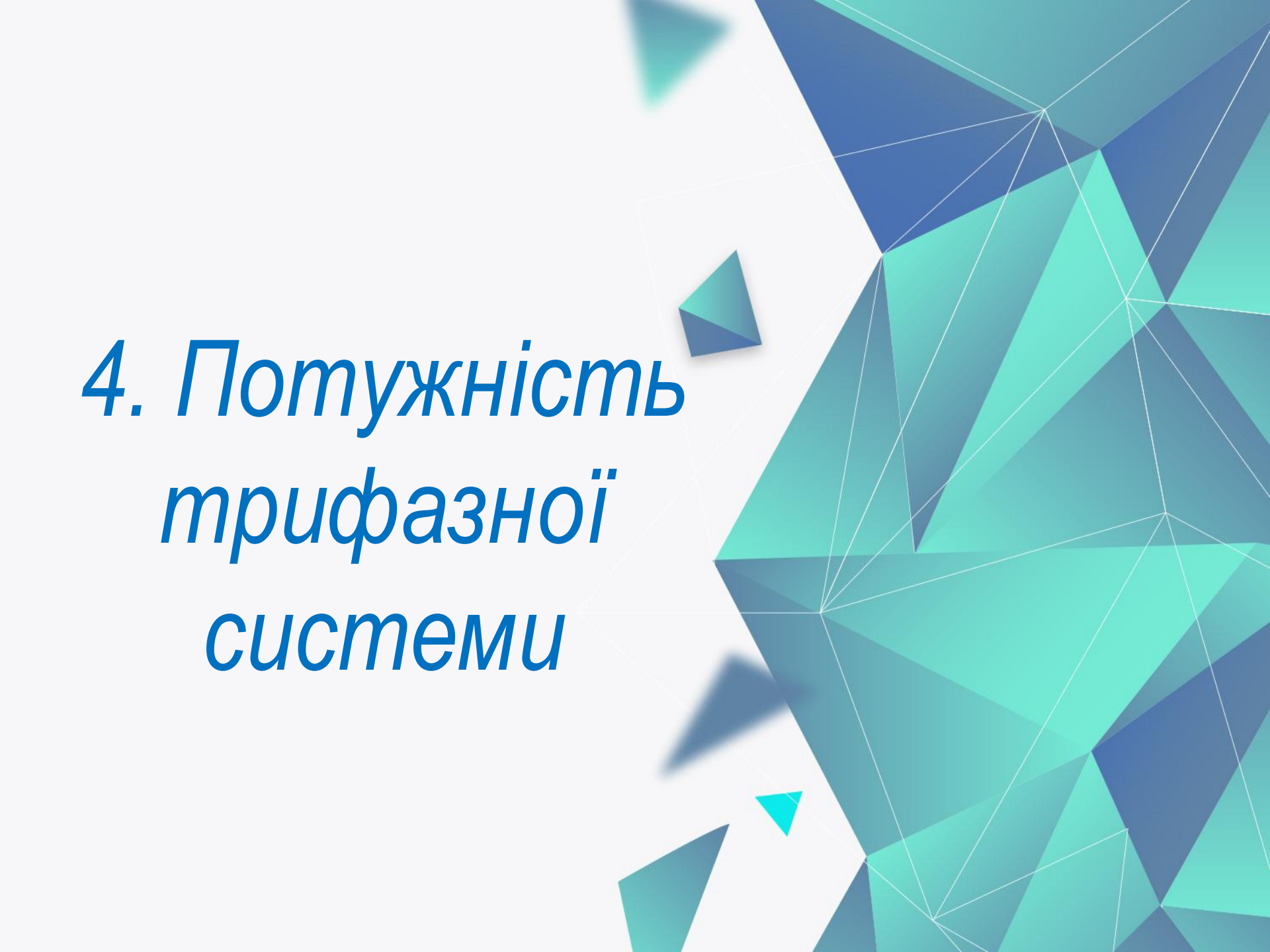

Зі схеми видно, що при з'єднанні трикутником лінійні напруги дорівнюють фазним, оскільки як одні, так і інші визначаються як різниця потенціалів між одними і тими ж точками, тобто: $U_l = U_f$, тобто при з'єднанні трикутником завжди лінійна напруга є і фазною напругою.

Лінійні струми за значеннями перевищують фазні в $\sqrt{3}$, тобто: $I_l = \sqrt{3} \cdot I_f$.

Перевагою цього з'єднання є відсутність четвертого провідника. Крім того, якщо навантаження з'єднане трикутником, то явище перекосу фаз не виникає. У цьому разі коло буде трипровідним.

4. Потужність трифазної системи

Потужність трифазного кола можна визначити як суму потужностей усіх фаз та потужності нейтрального проводу, тобто:

$$S = S_A + S_B + S_C + S_N$$

Але потужністю, що виділяється у нейтральному проводі, можна знехтувати.

Дійсна частина потужності трифазного кола

$$P = P_A + P_B + P_C$$

називається *активною потужністю кола*,

а уявна — $Q = Q_A + Q_B + Q_C$ називається *реактивною*.

В симетричній системі U , I , $\cos\varphi$ однакові в кожній фазі, тому: В симетричній системі U , I , $\cos\varphi$ однакові в кожній фазі. То

$$P = 3P_\phi = 3U_\phi \cdot I_\phi \cdot \cos\varphi$$

Аналогічна реактивна потужність дорівнює:

$$Q = 3U_{\phi} I_{\phi} \sin\varphi$$

і повна:

$$S = \sqrt{P^2 + Q^2}$$

При з'єднанні зіркою: $I_{Л} = I_{\phi}$ $U_{Л} = \sqrt{3} U_{\phi}$

а також

$$P = \sqrt{3} U_{\phi} I_{\phi} \cos\varphi$$
$$Q = \sqrt{3} U_{\phi} I_{\phi} \sin\varphi$$
$$S = \sqrt{3} U_{\phi} I_{\phi}$$

При з'єднанні трикутником: $U_{Л} = U_{\phi}$, $I_{Л} = \sqrt{3} I_{\phi}$

а також

$$P = \sqrt{3} U_{Л} I_{Л} \cos\varphi$$
$$Q = \sqrt{3} U_{Л} I_{Л} \sin\varphi$$
$$S = \sqrt{3} U_{Л} I_{Л}$$

Таким чином, співвідношення для потужності (активної, реактивної чи повної) не залежать від виду з'єднання.

Але із цих формул не можна робити висновок, що потужність не змінюється зі зміною способу з'єднання навантаження тому, що при цьому змінюються лінійні та фазні величини.

Час набиратись сил для нових знань 😊